

*Андрейко Ю. О.,
здобувач кафедри криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ*

ПРОТИДІЯ РОЗСЛІДУВАННЮ ОДЕРЖАННЯ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ: ЗМІСТ, СУБ'ЄКТИ, СПОСОБИ

Анотація. Проаналізовано зміст, суб'єктів та способи протидії розслідуванню одержання неправомірної вигоди. Розкрито зовнішню й внутрішню форми такої протидії. Запропоновано криміналістичні рекомендації щодо способів подолання протидії розслідуванню одержання неправомірної вигоди.

Ключові слова: неправомірна вигода, одержання неправомірної вигоди, протидія розслідуванню, форми протидії розслідуванню, способи подолання протидії розслідуванню одержання неправомірної вигоди.

Постановка проблеми. Протидія розслідуванню з метою уникнути відповідальності за вчинене завжди супроводжувала злочинну діяльність. За період існування злочинності вона розвинулась від елементарних кроків (вчинити злочин, коли ніхто не бачить, замаскувати свою зовнішність тощо) до системи витонченої й відкритої протидії діяльності правоохоронних органів із протидії злочинності.

Головною рисою сучасної протидії виступають різноманітні форми чинення тиску (впливу) на всіх осіб (потерпілого, свідка, слідчого, експерта та інших), від поведінки й показань яких залежить можливість встановлення істини в справах, що розслідуються [1, с. 203]. Так, сучасна протидія розслідуванню змінилась не лише якісно (нові форми, засоби та методи здійснення), а й масштабно, особливо в межах діяльності організованої злочинності [2, с. 210]. Як зазначає В.Ю. Шепітько, дедалі актуальнішим стає вивчення нових форм протидії розслідуванню: використання засобів масової інформації з метою перешкодження розслідуванню, використання корупційних механізмів для протидії, фальсифікація доказів співробітниками правоохоронних органів, використання психічного або фізичного тиску щодо учасників кримінального процесу зацікавленими особами [3, с. 422–423].

Протидія розслідуванню характерна як для умисних, так і небережних злочинів, водночас досить активно вона виявляється під час проваджень за фактами одержання неправомірної вигоди.

Аналізом статистичних даних Національної поліції України встановлено, що впродовж 2015 року в провадженні слідчих Національної поліції перебувало 1 755 кримінальних проваджень зазначеної категорії, що на 254 провадження менше, ніж за 2014 рік. Із числа закінчених прийнято рішення про звернення до суду з обвинувальними актами за 1 054 кримінальними провадженнями, або 95,6% закінчених, 8 проваджень (0,7%) закрито. Незважаючи на це, із загальної кількості осіб, які притягуються до кримінальної відповідальності, лише сьома частина – державні службовці, хоча ця категорія є однією з найбільш корумпованих. Також за 2015 рік судами винесено оправдальні вироки стосовно 3 осіб у кримінальних провадженнях щодо одержання неправомірної вигоди [4].

Питання протидії розслідуванню розглядалися у вітчизняній і зарубіжній криміналістичній науковій літературі. Серед

її дослідників назвемо таких, як О.В. Александренко, В.П. Бахін, Р.С. Белкін, І.А. Бобраков, Ю.П. Гармаєв, М.В. Даньшин, С.Ю. Журавльов, В.М. Карагодін, В.П. Лавров, В.К. Лисиченко, І.М. Лузгін, І.А. Ніколайчук, В.В. Трухачьов, В.Ю. Шепітько, Р.М. Шехавцов та інші. Водночас окремо протидію розслідуванню одержання неправомірної вигоди в наукових працях не розглянуто. Наукові рекомендації щодо подолання протидії розслідуванню одержання неправомірної вигоди мають стати ефективним засобом запобігання протиправному впливу саме в практичній діяльності.

Тому **метою статті** є розкриття змісту одержання неправомірної вигоди як вияву корупційної діяльності, аналіз суб'єктів і способів протидії розслідуванню цього кримінального правопорушення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Протидія розслідуванню – це своєрідний вид соціальної діяльності, який являє собою систему цілеспрямованих дій із перешкодження повному, всебічному та об'єктивному розкриттю й розслідуванню злочинів, інші дії щодо вчинення перешкод здійсненню нормальної діяльності суб'єктів розслідування зі встановлення істини в кримінальній справі [5, с. 8].

Розглянемо питання змісту протидії розслідуванню одержання неправомірної вигоди.

Науковці зазначають, що нині найбільш вразливими щодо фактів одержання неправомірної вигоди є такі сфери: сфера земельних відносин, система надання послуг (насамперед заклади освіти й охорони здоров'я), сфера приватизації, відчуження майна, надання його в оренду, сфера фінансових послуг, регуляторна й дозвільна системи [6, с. 73]. Як показують дані слідчої практики [7], нині в структурі розслідуваних злочинів з ознаками корупції переважають виявлені кримінальні правопорушення в таких сферах: бюджетній системі (питома вага яких склала 93%); сфері освіти (питома вага становить 92,3%); сфері охорони здоров'я (питома вага становить 89,5%); банківській системі (питома вага становить 97,6%); сфері земельних відносин (питома вага становить 83,2%); сфері транспорту (питома вага становить 74,1%); паливно-енергетичному комплексі (питома вага становить 86,1%); агропромислового комплексу (питома вага становить 84,8%); сфері охорони довкілля (питома вага становить 44,1%); сфері приватизації (питома вага становить 94,1%); на підприємствах оборонно-промислового комплексу (питома вага становить 72,7%); фінансово-кредитній системі (питома вага становить 72,7%).

Як видно, на сьогодні найменш «ураженою» до корупційних виявів є сфера охорони довкілля.

Аналіз практики роботи підрозділів Департаменту захисту економіки Національної поліції України показав, що найбільшого розповсюдження одержання неправомірної вигоди набуло в таких органах державної влади й місцевого самоврядування, підприємствах, установах та організаціях:

1. В органах влади та управління: у структурних підрозділах, підпорядкованих обласним, міським і районним держадміністраціям:

а) у контролюючих органах (фінансових – відділах фіскальної служби, контрольно-ревізійних відділах, інспекціях щодо цін тощо; галузевих – енергонагляду, газової служби, санепідемстанції, захисту прав споживачів, державній лісовій охороні, рибінспекції тощо). Неправомірна вигода дається за такі дії:

– фальсифікацію підсумків перевірки фінансово-господарської діяльності суб'єктів підприємництва щодо використання й збереження матеріальних цінностей (коштів); неповноту нарахування та сплати податків; незастосування штрафних і фінансових санкцій тощо;

– укриття виявлених порушень під час перевірки підприємств торгівлі, побутової та громадського харчування щодо санітарних норм, дотримання правил торгівлі й використання вагОВОГО господарства;

– безпідставне завищення лімітів на використання електроенергії та газу; невідображення в актах перевірки викритих порушень під час їх використання;

– проведення перевірок суб'єктів підприємницької діяльності «під замовлення» або створення «даху» для окремих підприємств;

– передачу конфіденційної інформації, виявленої під час перевірки, тощо;

б) у підрозділах щодо управління комунальним майном та реєстрації суб'єктів підприємництва:

– вирішення питання щодо приватизації чи передачі в оренду окремих інвентарних об'єктів та заниження ставки орендної плати чи оціночної вартості об'єкта;

– прискорення реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності;

– видачу ліцензій і дозволів на проведення окремих видів діяльності (торгівля тютюновими, алкогольними виробами тощо);

– внесення змін до засновницьких та/або статутних документів підприємства;

– надання окремих пільг з оподаткування;

в) у житлово-експлуатаційних органах:

– виділення, надання дозволу на перебудову, обмін і приватизацію житла;

– переведення відомчих гуртожитків у житловий фонд місцевих адміністрацій;

– безкоштовне проведення капітальних ремонтів житла, заміну побутового обладнання;

– нарахування субсидій за відсутності права на їх отримання та прийняття до обліку фіктивних документів.

2. У підрозділах земельних ресурсів та архітектури за такі дії:

– виділення земельних ділянок під будівництво (розміщення) кіосків, гаражів, автостоянок, ринків, індивідуального житла тощо;

– погодження проектно-кошторисної документації щодо реконструкції житлових і нежитлових приміщень;

– фальсифікації первинних документів на приватизацію земельної ділянки чи отримання сертифікату на земельну частку;

– прискорення оформлення державних актів на приватизацію земельної ділянки тощо.

3. У центрах зайнятості за такі дії:

– завищення розміру допомоги по безробіттю;

– укриття фактів порушення обліку безробітних та продовження надання їм грошової допомоги;

– направлення на курси перепідготовки.

4. У нотаріальних конторах та органах реєстрації актів громадянського стану за такі дії:

– прискорення реєстрації (розірвання) шлюбу;

– видання фіктивних довідок про зміну прізвища чи інших установчих даних;

– незаконне проведення нотаріальних дій (засвідчення документів без присутності однієї зі сторін) тощо.

5. У закладах охорони здоров'я за такі дії:

– госпіталізацію, проведення операцій, видачу фіктивних лікарняних листків і висновків про стан здоров'я (призначення інвалідності, звільнення від служби в армії та здачі випускних екзаменів тощо), проходження медоглядів;

– сприяння фармацевтичним фірмам у реалізації медикаментів;

– укриття виявлених фактів порушення санітарних правил на підприємствах торгівлі, громадського харчування, дошкільних закладах.

6. У кредитно-фінансовій системі (страхових компаніях, пенсійних фондах, банківських та інших фінансових установах) за такі дії:

– незаконне відкриття рахунків, надання кредитів та пролонгацію кредитних угод;

– розміщення коштів на депозитних рахунках під завищені відсотки;

– надання конфіденційної інформації щодо клієнтів банків;

– проведення незаконних перерахувань грошових коштів через лоро-рахунки чи зняття з акредитивів тощо;

– безпідставне нарахування та сплату страхових сум;

– завищення розміру пенсійних виплат.

7. У митних органах найбільш корумпованими є служби з оформлення вантажів та боротьби з контрабандою, де неправомірна вигода надається за такі дії:

– оформлення вантажу без його огляду, складення фіктивних документів щодо вартості, кількості та якості фактично задекларованого вантажу;

– зменшення суми обов'язкових платежів до бюджету під час розмитнення вантажу;

– укриття виявлених фактів порушення митних правил щодо незаконного ввозу (вивозу) вантажу.

8. На підприємствах, які здійснюють випуск (добування) і реалізацію високоліквідної продукції (сировини), за такі дії:

– позачергове, без попередньої оплати, з наданням пільг відвантаження продукції та безпідставне заниження відпускних цін (тарифів);

– оформлення фальсифікованих супроводжувальних товарно-транспортних документів;

– проведення нерівноцінних взаємозаліків, бартерних розрахунків;

– надання дозволів (ліцензій) на добування корисних копалин, розподіл лісосік і випуски лісорубних квитків.

9. У навчальних закладах одержання неправомірної вигоди пов'язується, як правило, з освітнім процесом чи отриманням наукових ступенів, насамперед за такі дії:

– успішне (з відзнакою) закінчення навчального закладу;

– сприяння в здачі вступних іспитів у навчальні заклади (прикриваючи ці дії «репетиторством» або наданням інших послуг);

– фальсифікацію даних у відомостях щодо здачі (перездачі) іспитів, заліків, курсових і дипломних проектів;

– переведення на безплатну форму навчання або зменшення суми коштів за навчання;

– сприяння в написанні та захисті дисертацій тощо.

10. Під час приватизації державного майна, орендних відносин і діяльності суб'єктів на фондовому ринку держави неправомірну вигоду отримують за такі дії:

– фальсифікацію даних щодо учасників (переможців) під час конкурентного продажу (конкурс, аукціон, тендер) державного майна або його частки;

– безпідставне заниження оціночної вартості об'єкта: фальсифікацію положень методик оцінки, невключення в опис окремих основних засобів, непроведення індексацій та експертних оцінок тощо;

– сприяння в незаконному розміщенні акцій під час пільгової підписки на акції, у тому числі «менеджерський» пакет;

– отримання інформації з реєстру акціонерів із метою скуповування блокуючих чи контрольних пакетів акцій;

– порушення вимог щодо застосування способів приватизації.

Далі розглянемо, яким чином відбувається протидія розслідуванню одержання неправомірної вигоди з урахуванням сфери й органу корупційної діяльності.

В.П. Бахін вважає, що за спрямованістю, характером і способом здійснення протидія розслідуванню поділяється на два основні варіанти: 1) здійснювана в процесі підготовки та вчинення злочинів, головне завдання якої полягає у виключенні або істотному обмеженні слідчої інформації, що може потрапити до рук правосуддя (знищення слідів, нейтралізація свідків злочину, заходи зі спрямування слідства на хибний шлях); 2) виконується в процесі розслідування вчинених злочинів (дія на різних осіб і за найрізноманітнішими каналами); це, зокрема, може бути вплив на учасників кримінального процесу (підкуп, погрози, шантаж тощо), безпосередній тиск на слідчого, опосередкований вплив (безпідставне вилучення кримінальної справи з провадження, доручення іншої ділянки роботи) [1, с. 204–205].

Залежно від суб'єктів протидії та їх ставлення до злочину, а також від особи, яка проводить розслідування, Р.С. Белкін виділяє «внутрішню» й «зовнішню» протидію. До «внутрішньої» він відносить різні способи приховування злочину, «зовнішня» ж протидія здійснюється у формі впливу [8, с. 130]. Такий же розподіл пропонують Т.Е. Аріпов [9], М.В. Щеголева [10]. А.М. Петрова пропонує доповнити класифікацію протидії Р.С. Белкіна ще одним видом – «змішаним» (з боку осіб, які можуть бути водночас суб'єктами «внутрішньої» та «зовнішньої» протидії) [11, с. 98–99].

Положення щодо внутрішньої й зовнішньої протидії не є винятком також щодо розслідування одержання неправомірної вигоди. Розглянемо ці форми протидії, зосереджуючи увагу на зовнішній протидії як на більш небезпечній формі впливу на кримінальне провадження.

На підставі аналізу досліджень вітчизняних науковців [12] та результатів опитування практичних працівників пропонуємо види способів протидії, які можуть використовувати корупціонери залежно від сфери вчинення злочину або трудової діяльності, а саме такі:

1) особа працює в органах законодавчої влади. Способами протидії розслідуванню постають депутатський запит щодо неправомірних дій правоохоронних органів щодо корупціонера(ів), ініціювання створення депутатських комісій із перевірки діяльності правоохоронного органу, блокування антикорупційних законів, лобіювання економічних інтересів певних груп;

2) особа працює в органах виконавчої влади. Можливі такі способи протидії розслідуванню, як вимога припинити перевірку діяльності конкретних структур або фізичних осіб; звільнен-

ня керівників міністерств і відомств, які не виконали зазначеної вимоги; припинення надання матеріально-технічної допомоги відповідному правоохоронному органу з боку органів виконавчої влади; компрометація керівників або окремих працівників правоохоронних органів перед вищим керівництвом; створення службових проблем близьким та рідним відповідного працівника правоохоронного органу; формування через підконтрольні засоби масової інформації негативної громадської думки щодо діяльності відповідного правоохоронного органу й окремого працівника; організація перевірки підлеглих підрозділів тощо;

3) особа працює в органах судової влади. Протидія розслідуванню одержання неправомірної вигоди відбувається за допомогою висування безпідставних вимог щодо законності проведення окремих слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів, пошуку неправомірних дій слідчих та оперативних працівників, незаконної відмови в санкціонуванні обшуків, арештів, проведення оперативно-технічних заходів;

4) особа працює в органах прокуратури. При цьому суб'єкт протидії відшукує скарги на незаконні дії правоохоронних органів, організовує перевірки правоохоронного органу на предмет законності вирішення заяв і повідомлень громадян про злочини, скарг та звернень громадян, незаконно відмовляє в погодженні обшуків та арештів, організовує позапланові перевірки з різних питань законності в діяльності правоохоронного органу й результатів роботи конкретних оперативних працівників;

5) особа працює в правоохоронних органах.

Як зазначає В.М. Мешков, способи протидії розслідуванню службового злочину з боку корумпованого посадовця правоохоронного органу можуть бути такими:

– «витік» інформації про хід розслідування (як правило, ознайомлення з кореспонденцією в секретаріаті, обліковому відділенні; контроль за надходженням речових доказів у кімнату їх збереження; вивчення матеріалів, що надійшли до експертних установ для дослідження; контроль за спілкуванням слідчого з колегами по службі, учасниками кримінального процесу, у тому числі з використанням технічних засобів; фіксація результатів різних службових нарад, заслуховувань слідчого про хід розслідування кримінальної справи);

– дезінформація слідчого про подію, що розслідується (надання документів, які містять неправдиву інформацію, спотворення справжніх даних у документах; підготовка осіб, які дають неправдиві свідчення про подію);

– позбавлення слідчого можливості перевірити ще раз наявну інформацію (шляхом введення в оману очевидця, готового дати відповідну інформацію, про недоцільність цих дій, про малу значимість відомостей, якими він володіє; шляхом організації невідкладного виїзду очевидця у віддалену місцевість під приводом хвороби близької людини, необхідності виконання певних дій тощо);

– організація психічного чи фізичного впливу на слідчого або на учасників процесу (погрози, у тому числі зашифровані: через родичів, друзів, знайомих);

– усунення слідчого від провадження в кримінальній справі [13, с. 56–64].

Службові особи, не зацікавлені у встановленні об'єктивної істини щодо одержання неправомірної вигоди, можуть чинити тиск на слідство через керівників або впливових працівників правоохоронних органів. При цьому корупційні зв'язки використовуються для компрометації конкретного слідчого або виконуваних ним слідчих (розшукових) дій із метою прийняття керівництвом правоохоронного органу в таких кримінальних

провадженнях необ'єктивних рішень. Корупційними зв'язками є взаємовигідні стосунки між окремими особами або організованими групами й особами (які мають владні, управлінські та розпорядницькі повноваження в державній, підприємницькій і суспільній сферах), спрямовані на використання службового статусу чи суспільного впливу останніх шляхом здійснення протиправних дій та засновані для одержання різних благ, послуг, пільг та інших переваг [14, с. 12].

Корумповані посадовці, які працюють у правоохоронних органах, як правило, включаються в організацію протидії розслідуванню з моменту затримання підозрюваного або з початку проведення слідчих (розшукових) дій. Іноді вони мають можливість контролювати також хід оперативно-розшукової роботи, що підсилює їх протидію розслідуванню [15, с. 159].

Отже, способами протидії розслідуванню одержання неправомірної вигоди з боку працівників правоохоронних органів є такі дії:

- надання неправдивої інформації щодо конкретного оперативного працівника або правоохоронного органу в цілому;
- компрометація відповідного керівника правоохоронного органу;
- блокування проведення конкретних оперативно-розшукових заходів;
- витребування оперативних матеріалів із метою усунення порушень законності, які мають місце під час розслідування кримінального провадження;
- інформування злочинців про заходи, які плануються правоохоронним органом;
- укриття від реєстрації заяв і повідомлень, що надходять щодо корупціонерів;
- спонукання підлеглих до безпідставного закриття кримінального провадження;
- розголошення службової інформації в період перевірки інформації про одержання неправомірної вигоди, що дає змогу корупціонерам прийняти заходи протидії, спрямовані на ухилення від відповідальності;
- застосування психологічного тиску в період розслідування;
- введення в оману працівників досудового слідства;
- знищення чи приховування важливих документів, які є доказами злочинної діяльності;
- затягування слідчим розслідування кримінального провадження, застосування необґрунтованого запобіжного заходу, необґрунтована кваліфікація чи перекаваліфікація злочинного діяння тощо.

Що стосується внутрішньої протидії розслідуванню одержання неправомірної вигоди, то підозрювані, здійснюючи її, як правило, заявляють, що проти них дають неправдиві показання, а злочин вони не вчиняли.

Службові особи, які підозрюються в одержанні неправомірної вигоди, можуть звертатись до адвокатів (внутрішня протидія, яка може бути також змішаною), що зарекомендували себе як особи, які «вирішують» будь-які питання з правоохоронними органами. Так, Ю.П. Гармаєв звертає увагу на активну участь несумлінних адвокатів у корупції. Він наводить класифікацію виявів хабарництва, учасниками якого є адвокати. Так, за сферою розповсюдження таке хабарництво поділяється на вчинюване в середовищі правоохоронних і судових органів, органів юстиції та вчинюване в інших державних органах, органах місцевого самоврядування, державних і муніципальних установах [16, с. 72–73]. О.В. Александренко також відносить адвокатів до можливих суб'єктів протидії розслідуванню [5, с. 11].

Наділення захисника правом мати з підозрюваним побачення, брати участь у допиті підозрюваного та в інших слідчих (розшукових) діях, а також правом знайомитись із протоколами процесуальних дій за участю його підзахисного дає змогу йому вже на початку розслідування одержання неправомірної вигоди отримати інформацію про докази, якими володіє слідчий. Унаслідок цього під час допиту підозрюваного слідчий певним чином втрачає «свободу» в тактичному використуванні доказів.

Запропонуємо деякі рекомендації щодо подолання протидії розслідуванню одержання неправомірної вигоди.

У разі подолання протидії розслідуванню, яке здійснює корумпований чиновник органу виконавчої влади, ефективними можуть бути офіційні попередження особам, які виявляють активність та інтерес до кримінального провадження, і навіть попередження про можливість їх допиту як свідків події, що розслідується, а також направлення спеціальних запитів до органів, у яких вони працюють, про надання необхідної для розслідування інформації щодо цих осіб тощо. Ефективним засобом подолання такого виду протидії є вимога формального документального підтвердження пропозицій службових осіб у справі, а також фіксація вказаних вимог за допомогою оперативно-розшукових заходів [17, с. 200].

Для подолання протидії, яка здійснюється через керівників або впливових працівників правоохоронних органів, застосовують спеціальні сили й засоби (наприклад, підрозділи внутрішньої безпеки, оперативно-розшукові заходи), тобто специфічні методи впливу на осіб, які приєднались до протидії підозрюваної службової особи та виконують її прохання й незаконні вимоги.

З метою усунення протидії розслідуванню з боку адвоката взаємодія слідчого з ним у процесі розслідування одержання неправомірної вигоди повинна будуватись винятково на офіційній процесуальній основі. За можливості слідчий має уникати неформальних контактів із захисником підозрюваного, зустрічатись із ним без присутності сторонніх осіб, які за необхідності можуть згодом виступити свідками в разі організації провокації. Водночас важливо, щоб у всіх слідчих (розшукових) діях, у яких бере участь захисник, слідчий був повним господарем становища, що саме передбачається кримінальним процесуальним законодавством України.

Під час проведення допиту або інших слідчих (розшукових) дій за участю захисника слідчий має неухильно дотримуватись такого правила: процесуальну дію веде він, а не захисник. Тому захисник ставить запитання, коментує будь-які положення, лише отримавши дозвіл від слідчого. Будь-які навідні запитання, звичайно, не допускаються. За необхідності (наприклад, за виходу допиту з-під контролю внаслідок надмірної активності захисника) слідчий має право перервати хід допиту та видалити захисника з кабінету, а за потреби (наприклад, за встановлення факту розголошення захисником таємниці досудового слідства) – клопотати перед відповідними органами про позбавлення адвоката ліцензії. Це ж стосується порушення захисником Присяги адвоката України, недотримання адвокатської етики, про що свого часу писала Т.В. Варфоломєєва [18, с. 20–22].

Коли корупціонери заявляють, що злочину не вчиняли, вони, відповідно, повідомляють неправдиві показання. У цьому разі необхідно використовувати систему тактичних прийомів допиту, спрямованих на викриття неправдивих показань [19; 20].

Висновки. Отже, ми проаналізували зміст протидії розслідуванню одержання неправомірної вигоди, до якого входять елементи, пов'язані кореляційними зв'язками, а саме: типові

сфери вияву корупційної діяльності в Україні; конкретні органи державної влади й місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, у яких вчиняється одержання неправомірної вигоди за прийняття відповідних рішень, виконання певних дій; способи протидії з боку представників органів законодавчої, виконавчої, судової влади, органів прокуратури, правоохоронних органів, а також адвокатів і підозрюваних (суб'єкти протидії).

Зовнішня та внутрішня форми протидії розслідуванню при- таманні також спротиву щодо розкриття одержання неправомірної вигоди. Причому зовнішня форма є більш небезпечною й складною в аспекті подолання на досудовому розслідуванні та судовому розгляді кримінального провадження.

Способами зовнішньої форми протидії розслідуванню одержання неправомірної вигоди залежно від сфери вчинення або трудової діяльності є такі дії: направлення різних документів (запитів, скарг, рішень тощо) органу розслідування з метою прийняття слідчим незаконних рішень у провадженні, затягування процесу, компрометації уповноваженої на розслідування особи; вирішення кадрових питань щодо слідчого (звільнення, переведення на іншу роботу тощо); «витік» інформації; психічний або фізичний вплив на слідчого тощо.

До основних видів внутрішньої протидії розслідуванню одержання неправомірної вигоди належать приховування слідів злочину, діяльність адвоката в кримінальному провадженні, повідомлення слідчому неправдивих показань (дезінформація) підозрюваним.

Нами запропоновано криміналістичні рекомендації щодо способів подолання протидії розслідуванню одержання неправомірної вигоди з боку керівників або працівників, наділених владними повноваженнями, органів виконавчої влади, правоохоронних органів, а також адвокатів.

Література:

- Бахин В.П. Криміналістика. Проблеми и мнения (1962–2002) / В.П. Бахин. – К., 2002. – 268 с.
- Александренко Е.В. Противодействие расследованию: мнение практиков и населения / Е.В. Александренко, В.П. Бахин, Н.С. Карпов // Вісник ЛВС МВС України. – 2001. – № 3. – С. 210–218.
- Шепітько В.Ю. Вибрані твори / В.Ю. Шепітько. – Х.: Видавничка агенція «Апостіль», 2010. – 576 с.
- Звіт про стан протидії корупції за 12 місяців 2015 року: офіційні дані МВС України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mvs.gov.ua/ua/pages/274_Statistika.htm.
- Александренко О.В. Криміналістичні проблеми подолання протидії розслідуванню: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / О.В. Александренко. – К., 2004. – 20 с.
- Грибовський О.В. Оперативно-розшукова характеристика одержання неправомірної вигоди / О.В. Грибовський // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2015. – Вип. 2. – С. 68–77.
- Узагальнення стану розслідування слідчими Національної поліції України корупційних та пов'язаних з корупцією кримінальних правопорушень протягом 2015 року: [аналітична довідка]. – К.: МВС України, 2016. – 20 с.
- Криміналістическое обеспечение деятельности криминальной милиции и органов предварительного расследования / под ред. Т.В. Аверьяновой и Р.С. Белкина. – М.: Новый Юрист, 1997. – 400 с.
- Арипов Т.Э. Тактико-криминалистические приемы преодоления противодействия расследованию: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 «Уголовный процесс, криминалистика; оперативно-розыскная деятельность» / Т.Э. Арипов. – Ташкент, 2000. – 21 с.
- Щеголева М.В. Противодействие расследованию незаконного оборота оружия и криминалистические методы его преодоления: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 / М.В. Щеголева. – М., 2001. – 220 с.
- Петрова А.Н. Противодействие расследованию, криминалистические и иные меры его преодоления: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 / А.Н. Петрова. – Волгоград, 2000. – 237 с.
- Литвиненко В.І. Хабарництво – як одна із основних складових кримінальної корупції / В.І. Литвиненко // Проблеми боротьби з корупцією, організованою злочинністю та контрабандою. Президенту України, Верховній Раді України, Уряду України, органам центральної та місцевої виконавчої влади. Аналітичні розробки, пропозиції наукових і практичних працівників: міжвідомчий наук. зб. / за ред. А.І. Комарової, М.О. Потебенька та ін. – К., 2001. – Т. 22. – С. 240–254.
- Мешков В.М. К вопросу о разоблачении коррумпированных лиц в ходе предварительного следствия / В.М. Мешков // Организованная преступность: уголовно-правовые и криминологические проблемы: сб. науч. трудов. – Калининград: Калининградский университет, 1999. – С. 56–64.
- Аркуша Л.І. Основи методик виявлення і розслідування організованої злочинної діяльності при наявності корумпованих зв'язків: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза» / Л.І. Аркуша. – Х., 2001. – 20 с.
- Яблоков Н.П. Расследование организованной преступной деятельности: [практ. пособие] / Н.П. Яблоков. – М.: Юрист, 2002. – 172 с.
- Гармаев Ю.П. Участие недобросовестных адвокатов в организованной преступности и коррупции: комплексная характеристика и проблемы противодействия (материалы спецкурса) / Ю.П. Гармаев. – Иркутск, 2003. – 112 с.
- Титова Е.С. Противодействие раскрытию и расследованию хищений грузов на транспорте организованными преступными формированиями и особенности его преодоления / Е.С. Титова, В.К. Джикия, В.А. Будников // Проблеми преодолення противодействия расследованию преступлений: сб. науч. статей. – М.: Академия управления МВД РФ, 2007. – С. 196–208.
- Варфоломеева Т.В. Организационные, процессуальные та криминалистические проблемы защиты адвокатом прав подозреваемого, обвиняемого, подсудного: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза» / Т.В. Варфоломеева. – К., 1994. – 39 с.
- Шепітько В.Ю. Теоретические проблемы систематизации тактических приемов в криминалистике: дис. ... докт. юрид. наук: спец. 12.00.09 / В.Ю. Шепітько. – Х., 1996. – 418 с.
- Порубов А.Н. Ложь и борьба с ней на предварительном следствии // А.Н. Порубов; под ред. И.И. Басецкого. – Минск: Амалфея, 2002. – 176 с.

Андрейко Ю. А. Противодействие расследованию получения неправомерной выгоды: содержание, субъекты, способы

Аннотация. Проанализированы содержание, субъекты и способы получения неправомерной выгоды. Раскрыты внешняя и внутренняя формы такого противодействия. Предложены криминалистические рекомендации применения способов преодоления противодействия расследованию получения неправомерной выгоды.

Ключевые слова: неправомерная выгода, получение неправомерной выгоды, противодействие расследованию, формы противодействия расследованию, способы преодоления противодействию расследованию получения неправомерной выгоды.

Andreiko Yu. Counteraction to investigation of undue benefit obtainment: content, subjects, methods

Summary. As the title implies the article describes content, subjects and methods of counteraction to investigation of undue benefit obtainment. External and internal forms of counteraction to investigation are also inherent to resistance of disclosure such cases. Forensic advices on how to overcome the counteraction to investigation of undue benefit obtainment.

Key words: undue benefit, obtainment of undue benefit, counteraction to investigation, forms of counteraction to investigation, ways to overcome counteraction to investigation of undue benefit obtainment.